

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Digr. V. De variis Spiritûs Sancti figuris & apparitionibus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

quo infert. per Spiritum sanctum nos à duplici servitute liberari, nempe passionum & peccati, quæ nos bono apparenti subijciunt; & timoris, quo metu gehennæ bona operamur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum.* Unde notat Chrysológus, quod filio prodigo, è servitute redeunti, paterfamilias anulum posuit in manu ejus, in signum perfectæ libertatis: *Annulum, inquit, honoris, titulum libertatis, pignus Spiritus Sancti.* Item Chrysológus & Eusebius Emisenus lepidè advertunt, Spiritum sanctum post Pentecosten advenisse: quia Pentecosten, sive quinquaginta annorum circulus emensus, Jubilæi tempus erat, id est annus remissionis, quo & servis dabatur libertas, & omnis hæreditas ad proprios revertebatur.

127.

Denique cum ad filios hæreditas de jure pertineat, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *si filii, & heredes:* ad Spiritum sanctum pertinet, non solum nos adoptare in Dei filios, sed etiam nos præparare, & reddere habiles ad percipiendam æternæ gloriæ hæreditatem, & ad illam nos perducere. Ita S. Thomas loco citato, ubi ait: *sicut ad hoc quod corpus aliquod ad locum ignis perveniat, oportet quod igni assimilatur. levitatem acquirens, ex qua motu ignis proprio moveatur; ita ad hoc quod homo ad divinæ fruitionis beatitudinem, qua Deo propria est secundum suam naturam, perveniat, necesse est, primo quidem quod per spirituales perfectiones Deo assimilatur, & deinde secundum eas operetur, & sic tandem prædictam beatitudinem consequatur.* Dona autem spiritualia nobis per Spiritum sanctum dantur, ut ostensum est; & sic per Spiritum sanctum Deo configuramur, & per ipsum ad bene operandum habiles reddimur, & per eundem ad beatitudinem nobis via preparatur. Quæ tria Apostolus insinuat nobis 2. ad Corinth. 3. dicens: *Vixit nos Deus, & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Et ad Ephes. 1. *Signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ.* Signatio enim ad similitudinem configurationis pertinere videtur, unctio autem ad habilitatem hominis ad perfectas operationes; pignus autem ad spem quæ ordinatur in celestem hæreditatem, quæ est beatitudo perfecta. Hæc D. Thomas. Quibus verbis egregiè docet, Spiritum sanctum non solum nos adoptare in Dei filios, sed etiam nos præparare ac reddere habiles ad percipiendam regni cælestis hæreditatem (in quo divina adoptio distinguitur ab humana, quæ non tribuit, sed supponit potentiam seu capacitatem percipiendi hæreditatem) illamque amoris Spiritum, non solum salutis portum nobis ostendere, sed etiam ad illum efficacissimâ suâ motione & impulsu nos perducere. Unde ait Ambrosius proprium Spiritus Sancti munus esse, ut prædestinatos in celestem patriam deducat, juxta illud Prophetæ Psalm. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Et Cyrillus hæc verba Exodi 33. *Facies mea præcedit te, & requiem dabit tibi,* expendens: *Dei facies, inquit, Spiritus Sanctus appellatur, quoniam ipsam Dei essentiam ostendit.* Cui concinit Anastasius Synaita in hæc Psalmi verba: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: Lumen, inquit, divini vultus Spiritus sanctus est, rectâ viâ deducens in gloriam.*

Sicut ergo Deus olim ducebat populum Judaicum per desertum in terram promissionis, nocte per columnam ignis, & die per columnam nubis; ita & Christianos per Spiritum sanctum ad

patriam eorum deducit. Ignea hæc nobis in hujus sæculi nocte columna præfulget: nubes ista itinerantes in die refrigerat; hic peregrinationis nostræ dux & comes, qui gressus nostros dirigit in viam salutis, errantes in cælestem patriam reducit, ibique proprias singulis decernit gloriæ mansiones. Nec mirum: Sanctus quippe Spiritus personalis est Patris filique amoris autem proprium hoc munus est, si Platonicus habenda sit, ut animas in cælum reducat, his quamque collocet sedibus pro cuiuslibet meritis varios ordinet gloriæ gradus, faciatque omnes in illa distributione quieros: ut videri potest apud Ficinum in convivio orat. 4. cap. 6.

Adde quod, proprium Spiritus sancti munus est, gratiam & charitatem cordibus nostris infundere, ut supra cum D. Thoma ostendimus: Gratia autem est semen gloriæ, & fons aquæ salientis, in vitam æternam, ut dicitur Joann. 4. Charitas etiam est principium meriti, & mensura claræ Dei visionis, aureaque illa ulna, quæ apud Ezechielem Angelus altitudinem & latitudinem templi gloriæ mensurabat. Jure ergo merito spiritus sancto tribuitur Sanctorum in cælis glorificatio; illæque ob suam infinitam pulchritudinem, ad se specialiter dicitur trahere Seraphinorum affectus ac desideria, juxta illud i. Petri 4. *Spiritus Sanctus misit de cælo, in quem desideravit Angeli proficere.* Unde (ut ex Cyrillo & Anastasio Synaita vidimus) Dei facies appellatur: Tum quia Patrem & Filium nobis ostendit: Tum etiam, quia sicut pulchritudo specialiter refulget in vultu; ita (inquit Rupertus) amore inter divinos & eter, amore adornatur æternus vultus, amore etiam pulchrescit & venustatur Spiritus Sanctus. Quam suavis igitur est, Domine, Spiritus tuus! Spiritus tuus super me dulcis, & hæreditas tua super me & faciem. Eccles. 24.

DIGRESSIO QUINTA.

De variis Spiritus Sancti figuris & apparitionibus.

REtè observavit angelicus Doctor infra quasi 43 art. 7. quod quia Deus providet omnibus secundum uniuscujusque modum, est autem modus connaturalis hominis, ut per visibilia ad invisibilia manuducatur: ideo conveniens fuit ut per aliquas visibiles creaturas, invisibiles divinarum Personarum missiones manifestarentur: juxta illud Dionysii cap. 1. de Ecclesiæ Hierarch. *Non aliter fas erat insinuari nostræ lucis divinum radium, nisi suo sacrarum varietate velamentum, quibus ad superiora ferremur, occultatum.* Ex quo ibidem infert, conveniens fuisse quod Spiritus sanctus sub variis formis & figuris Christo & Apostolis appareret. & sub specie columbæ, aquæ, ignis, venti, & linguæ igneæ, se mundo manifestaret, ut patebit ex infra dicendis.

§. I.

Cur sub specie & figura columbæ Spiritus Sanctus apparuerit?

PRima Spiritus Sancti apparitio fuit sub specie & figura columbæ, Nam, auctore D. Basilii homil. 2. in Exameron: Sacer ille Spiritus in ipsius nascens mundi exordio, sub specie avicula

rele (non alterius certe quam columbæ) fere-
 batur super aquas, ut dicitur Gen. 1. vel ut
 habetur alia versione, volitabat super aquas, in-
 volitabat aqua: volitare autem & incubare, pro-
 pium avis est. Item in ipsius Ecclesiæ nascen-
 tia principio, sub eadem specie apparuit: nam
 baptizato & orante, apertum est cœlum,
 & descendit Spiritus sanctus corporali specie
 columbæ in eum, ut dicitur Lucæ 3. Hinc
 est quod sapientissimus hujus simplicissima avicu-
 la figuram assumpsit, quoties sanctissimis Ec-
 clesiæ Doctoribus apparuit. Sic enim Ambrosii,
 Gregorii, Doctoris angelici, Ambrosii Sancte-
 domi, & aliorum auriibus sub forma columbæ
 visus est. Cur verò hujus potius mitif-
 forme avicolæ, quam generosæ aquilæ, aut vul-
 canis speciem inducere voluerit? nunc à nobis
 investigandum est.

Prima ratio sumitur ex D. Thoma loco nu-
 mero relato, in resp. ad 6. ubi docet Spiritum
 sanctum sub specie columbæ, quæ avis fecun-
 dissima est, apparere voluisse, ad significan-
 dam spirituales ipsius fecunditatem. Licet
 enim divinus ille Spiritus in Divinis nihil ge-
 neret, nullamque personam producat: ad ex-
 tra cœlestem tantâ vi pollet, adeoque fecundus
 est, ut nihil in tempore à Deo in creaturas pro-
 cedat, cujus ipse author non sit. Cœlos ille (in-
 quit Cornelius Musius) terram, elementa, cun-
 ctasque animantia producit, producitque fovet, con-
 servat, vivificat, & renovat: natura conditor, gra-
 tia creator, gloriæ consummator, rerum omnium u-
 niversale principium, divini caloris sublimis quidam
 vapor & halitus, qui vivax semper, præpes, & ve-
 hox, nihil habet remissionis, sed operosus & efficax,
 nunquam vel labore, vel tedio victus, universam
 naturam fovet & alit, mundum conservat, vegetat
 animas, permulcet animos, elementa permiscet, cœlos
 regit & permeat, dat pondus ventis, fecundat annos
 & tempora.

Nec solum in operibus naturæ fecundus est,
 sed etiam in ordine gratiæ: cum ab ipso omnia
 fluant charismata gratiarum; sicut omnes spiri-
 tus vitales à corde exeunt, ut supra declaratum
 est; & omnium qui in Christo renascuntur, &
 in Dei filios adaptantur, parens ac genitor sit,
 juxta illud Leonis Papæ: *Omni homini renascen-
 tia baptisma est, inflatur uteri virginis, eodem spiritu
 replente fontem, qui replevit & virginem.* Et
 dicitur s. cap. 5. *Virtus Altissimi, & obumbratio
 spiritus Sancti, que fecit ut Maria pareret Salvato-
 rem, eadem fuit ut regeneret munda credentem.* O-
 mniam ergo, ô stupendam hujus divini Spiritus
 fecunditatem! qui quod in Divinis non alle-
 quatur, hoc in creaturis exequitur; in Deo fec-
 undat steriles, filium non generat; in humanis
 fecundissimus, numerosam filiorum prolem
 Deo gignit. Ad quod respiciens Spontia, ex-
 clamat Cantic. 1. *Oculum me osculo oris sui.* Ubi
 intelligitur Doctor: *Tanta, inquit, efficacia osculum
 sanctum est (scilicet Spiritus sanctus, qui Patris
 & Filii suavitissimum est osculum) ut ex ipso, mox
 cum acceperit nuptia sponsa, concipiat; tum sentibus
 naturam uberibus, & lacte quasi pinguiscentibus in te-
 porem.*

Sed quod adhuc mirabilis est, Spiritus ille
 amoris, propriæ ad intra sterilitatis concitus, di-
 vinitateque amulatus fecunditatem; aliam adhuc
 prolem tanto parente dignam appetit, in no-
 vum voluit erumpere partum; & qui verus est

A Deus, Deum ipsum in utero Virginis genera-
 vit, illumque, à quo divinam in æternitate na-
 turam recipit, humanâ in tempore carne cir-
 cumdedit. Incarnatio enim Verbi divini, opus
 est Spiritus sancti; opus Spiritus, Virginis par-
 tus; opus Spiritus, fructus ventris virginei; o-
 pus Spiritus, flos ille de quo scriptum est in Can-
 tici: *Ego flos campi, & lilium convallium.* Nam ut
 egregie observavit divus Bernardus: *hortus in
 hoc differt à campo, quod hortus quidam ut floreat,
 hominum manu & arte excolitur, campus vero ex se-
 met ipso naturaliter producit flores, & absque omni
 humano diligentia adjutorio.* Unde & ibidem sub-
 dit: *Christus non se debuit flos horti proferari, ne
 humano videretur, pere generatus. Pulchre &
 convenientissime flos campi sum ait, qui & absque hu-
 mano industria prodiret.*

Secunda ratio cur Spiritus sanctus in specie
 columbæ potius quam aquilæ, apparere voluerit
 est propter puritatem & munditiam, quam Spi-
 ritus sanctus specialiter diligit. Columba enim
 castissima est tota cœlestibus incumbit, nec un-
 quam vel minimum granum è terra attollit,
 quin statim in cœlum oculos attollat; non circa
 cadavera & carnes volitat, sed rehidet juxta flu-
 enta aquarum, ubi cœli imago relucet, semper
 ejus obtutibus objiciuntur cœlestia, semper in-
 petra contemplatur. Ita etiam Spiritus sanctus
 munditiam mentis & corporis diligit, non nisi
 vacuas ab omni carnali & terreno affectu men-
 tes adimplet, nec nisi in mundis cordibus quie-
 scit, juxta illud Genes 6. *Non requiescet Spiritus
 meus in homine, quia caro est.*

Ter legimus columbam à Noë ex arca emis-
 sam. Primâ vice rediit, quia non invenit ubi
 requiesceret pes ejus. Secundâ vice reversa
 est, olivæ ramum ore deferens. Tertiò de-
 mum emissa, inventâ requie, habitavit in ter-
 ra, per diluvium purgata, & quasi renovata.
 Emissio illa columbæ figura est, ut docent SS.
 Patres, adventus Spiritus sancti; qui primò in-
 visens creaturam, non invenit quomodo super
 eam requiesceret; adeò nimirum impletas om-
 nia occupaverat; omnis enim caro corrupe-
 rat viam suam. Rursus emisit Deus colum-
 bam Spiritus, & inventâ requie apud fideles &
 mundos, in eis habitavit, iudicavit, & man-
 sionem fecit.

Tertia ratio insinuat ut à D. Bernardo serm. 1.
 de Epiph. ubi ait: *Nec incongrue, d. indicandum A-
 gnus Dei venit columba, quia nihil melius agno con-
 venit quam columba. Quod agnus in animalibus, hoc co-
 lumba in avibus: summa utriusque innocentia, summa
 mansuetudo, summa simplicitas. Quid enim sic alienum
 ab omni malitia sicut agnus & columba nocere cuiquam
 nesciunt, ledere non noverunt. Idem docet Pascha-
 sius libro 2. in Matth. dicens: Spiritus sanctus in spe-
 cie columbæ apparuit, ut per eam exponeret, quales
 futuri erant, qui ad gratiam ejusdem Spiritus perve-
 nirent. Columba enim fel non habet, & ex hoc insinuat,
 quod in selle amaritudinis esse non debet, quisquis ad
 gratiam Spiritus Sancti venire exoptat.*

Non est omittendum quod ait Tertullia-
 nus in libro de Baptismo cap. 8. *Quemadmo-
 dum post aquas drivit, quibus iniquitas antiqua
 purgata est, post baptismum (ut ita dixerim) nun-
 di pacem cœlestis traxit præco columba terris annuntia-
 vit, dimissa ex arca, & cum olea reversa; quod si-
 gnum est, cum apud nationes paci prætentitur: ita post
 vetera delicta, columba sancti Spiritus advolat,
 pacem*

Serm.
 47. in
 Cantic.

130.

131.

pacem Dei afferens emissus de caelis, ubi Ecclesia est
 arca figurata. Concinit Chrysolomus serm. 160.
 his verbis: Hodie Spiritus Sanctus supernat at aquis
 in specie columba: ut sicut illa columba Noë nuntia-
 verunt diluvium discessisse mundi; ita ista indice
 nosceretur, perpetuum mundi cessasse naufragium;
 neque, sicut illa, veteris olivæ surculum portaret, sed
 totam in caput parentis novi chrismatia pinguedinem
 funderet, ut impleatur illud quod Propheta prae-
 dixit: Propterea unxit te Deus tuus oleo latiria, præ confor-
 tibus tuis.

132. Denique sanctus Thomas 3. parte quæst. 39.
 art. 6. in Corp. docet conveniens fuisse, ut
 Spiritus sanctus in specie columbæ, quæ sim-
 plex est animal, appareret: ut significaretur, **B**
 omnes baptismo Christi baptizandos, si sim-
 plici corde & non fidè accedant, Spiritus san-
 cti gratiam recepturos. Et ibidem in respon-
 ad 4. plures & egregias assignat rationes, seu
 congruentias, cur Spiritus sanctus in specie
 columbæ super Christum baptizatum appare-
 re voluerit. *Duendum* (inquit) quod Spiritus
 Sanctus in specie columbæ apparuit, propter tria:
 Primo quidem propter dispositionem qua requiritur
 in baptizato, ut scilicet non fictus accedat; quia sic
 dicitur Sapient. 1. Spiritus Sanctus disciplina effu-
 giet fictum: columba autem est animal simplex,
 astuta & dolo carens, unde dicitur Matth. 10.
 Effete simplices sicut columbe. Secundo ad designan-
 dum septem dona Spiritus Sancti, qua columba suis
 proprietatibus significat. Columba enim secus flu-
 entia habitat, ut inde viso accipitre, mergat se, &
 evadat; quod pertinet ad donum sapientia, per quam
 Sancti secus Scriptura à vitiis fluentia resident, ut in-
 cursum diaboli evadant. Item columba meliora gra-
 na eligit, quod pertinet ad donum scientia, quæ San-
 cti sententias sanas, quibus pascantur, eligunt.
 Item columba alienos pullos nutrit, quod pertinet
 ad donum consilii, quo Sancti, eos homines qui fue-
 runt pulli (id est imitatores diaboli) doctrinâ nutri-
 unt & exemplo. Item columba non lacerat rostro,
 quod pertinet ad donum intellectus, quo Sancti bonas
 sententias lacerando non pervertunt, hereticorum
 more. Item columba felle caret, quod pertinet ad
 donum pietatis, per quam Sancti irâ irrationabile
 earent. Item columba in cavernis petra nisticat,
 quod pertinet ad donum fortitudinis, quo Sancti
 in plagis mortis Christi, qui est petra firma, ni-
 dum ponunt, id est, suam refugium & spem. Item
 columba gemitum pro cantu habet, quod pertinet
 ad donum timoris, quo Sancti delectantur in ge-
 mitu pro peccatis. Tertio apparuit Spiritus San-
 ctus in specie columbæ, propter effectum proprium
 baptismi, qui est remissio peccatorum, & reconci-
 liatio ad Deum: columba enim est animal mansue-
 tum; & ideo sicut Chrysolomus dicit super Matth.
 in diluvio apparuit hoc animal, ramum ferens oli-
 væ, & communem orbis terrarum tranquillitatem an-
 nuntians.

Homil.
12.

133.

Quærent aliqui, an illa columba, in qua Spiritus
 sanctus apparuit, fuerit verum animal?

Respondet sanctus Thomas ibidem artic. 7.
 affirmativè. Sicut enim, inquit, non decebat,
 ut Filius Dei, qui est veritas Patris, aliquâ fictio-
 ne uteretur; & ideo non phantasticum, sed verum
 corpus accepit: ita etiam conveniens non
 erat, quod Spiritus sanctus, qui Spiritus veritatis
 est, ut dicitur Joann. 16. figmentum aliquod
 adhereret; & ideo etiam ipse veram colum-
 bam formavit in qua appareret, licet ipsam in

A unitatem personæ non assumpserit, sicut Chri-
 stus humanam naturam.

§. II.

Cur aqua figuram Spiritus Sanctus as-
 sumperit?

Columbæ libenter resident juxta fluentia
 quarum, ut dicitur Cantic. 5. Zephyri etiam
 super rivulorum & fontium aquas amenissime
 lepant. Quid mirum ergo, quod Spiritus san-
 ctus, qui sub purissima columbæ, & zephyri
 jucundissimi specie in Scriptura exhibetur, a-
 quæ speciem assumere dignatus sit, & tam liben-
 ter in aquis quiescat, ut de ipso, quod Tertu-
 lianus de Christo scripsit, dici jure merito pos-
 sit: Nunquam sine aqua Spiritus Sanctus. In ipsius
 enim mundi exordio, hoc purissimum elemen-
 tum, tanquam propriam sedem ac vehiculum,
 assumere dignatus est. Unde idem Author libro
 de Baptismo cap. 13. In primordio fecit Deus ce-
 lum & terram. Terra autem erat inuisibilis & in-
 composita, & tenebrae erant super abyssum, & Spi-
 ritus Dei super aquas ferebatur. Habet homo in
 primis aetatem venerari aquarum, quod antiqua
 fiamia; debita dignationem, quod divini Spiritus
 sedes; gratior scilicet ceteris tunc elementis. Non
 & tenebrae tota adhuc sine cultu siderum informes, &
 tristis abyssus, & terra imparata, & celum rube-
 solus liquor semper materia perfecta, lata, simplex,
 de suo pura, dignum vehiculum Deo subiecerat.
 Item cum Christus ad ripam Jordanis baptiza-
 retur, statim descendit Spiritus sanctus, &
 sub specie columbæ super aquas volitavit, ut
 illas sanctificaret & fecundaret, atque illis vim
 fideles per Baptismum regenerandi tribueret.
 Tunc (addit Tertullianus) ille sanctissimus Spi-
 ritus super emundata & benedicta corpora, libens
 à Patre descendit super baptismi aquas, tanquam
 pristinam sedem recognoscens conquiescat. **D**
 figurâ delictus. Denique adeo placuit illi sacrum
 hoc habitaculum, ut per aquam adventum su-
 um, & gratiam quam in cordibus nostris dis-
 fundit, significari ac figurari voluerit. Nam
 Christus mulieri Samaritanæ dicebat: Si scires do-
 num Dei, & quis est qui dicit tibi, da mihi bibere, tu
 petisses ab ipso, & dedisset aquam vivam. Aqua hæc
 (inquit Cyrillus) vivificans gratia Spiritus Sancti
 est. Quod ipsemet Evangelista aperte declarat, ut
 dicens: Die magno festivitatis factus Iesus, & cla-
 mabat dicens: si quis sitit veniat ad me, & bibat. Qui
 crediderit, flumina de ventre ejus fluent aqua viva. Et
 statim addit: Hoc autem dixit de Spiritu, quem ac-
 cepturi erant credentes in eum.

Et certè non poterat subaptiori simbolo Spi-
 ritus sancti gratia designari, quam sub aqua
 specie; sive ejus origo, & inclinatio, sive ejus
 proprietates, aut effectus considerentur. Aqua
 enim in primis manat ex rupibus, & quibus ut
 plurimum fontes scaturiunt; ex locis excelis ad
 ima descendit, & è montibus profluit in convul-
 les, juxta illud Propheta Psalm. 103. Qui emittit
 fontes in convallibus, inter mediam montium petram
 ibunt aquæ.

Deinde aqua quatuor habet proprietates seu
 esse &us præcipuos; scilicet lavare, refrigerare,
 rigare ac fecundare terram, & sitim extin-
 guere.

Simi

139 Præterea, Sicut ignis in propria sphaera quiescit, & extra illam in continua est agitatione & motu: ita Spiritus sanctus intra Divinitatem non operatur notionaliter, nec ullam producit personam divinam, sed est Patris & Filii suavissima quies, ac veluti *utriusque centrum*, ut quidam dicit: ad extra verò continuo operatur, & est omnium externarum operationum principium, ut supra fusè ostensum est. Et ideo Genesim primo dicitur: Spiritus Domini ferebatur super aquas. Ubi Chrysostomus: *Mihi videtur, inquit, hoc significare, quòd affuerit efficax quadam & vitalis operatio aquis, & non fuerit simpliciter aqua stans & immobilis, sed mobilis, & vitalem quandam vim habens: nam quòd immobile, omnino inutile est; quòd verò movetur, ad multa conducit.*

140 Adde, quod ignis septem habet proprietates seu effectus præcipuos, similes his quos Spiritus sanctus operatur in nobis. Ignis enim urit, purgat, illuminat, homogenea congregat, disgregat heterogenea, liquefacit, & in cinerem redigit. Similia Spiritus sanctus operatur in nobis. Nam sui amoris igne corda nostra exurit, juxta illud Augustini in Soliloquiis. *O ignis sancte, quam dulciter ardes, quam desideranter adurus! exurit, inquam, non ut consumatac destruat, sicut ignis corporeus, sed potiùs ut augeat, purget, ac perficiat, non secùs ac ignis qui Moyse in rubo apparuit, quo rubus ardebat, & non contumebatur.*

*O homo
rio 18.
in Psal.
118.*

*Serm. 57.
in Cantica.*

Unde præclare Ambrosius: *Ignem Dominus misit in terram, non ut eam Sodomitano rursus, sicut scriptum est, arderet incendio; non ut eam donata munere fecunditatis, aut usu vel flore viriditatis exueret; opus enim suum Dominus probare magis atque augere quam minuire aut damnare consuevit. Quem ergo Dominus ignem in novo sparsit testamento, qui secretos mentium, divina ardore cognitionis, inflammarer affectus; qui vaporem fidei & devotionis adoleret, qui cupiditatem virtutis accenderet.* Et Bernardus: *Ignis qui Deus est, consumit quidem, sed non affligit; ardet suaviter, desolat feliciter. est enim verè carbo desolatorius, sed quisque in vitia exerceat vim ignis, ut in anima vicem exhibeat unctionis.*

141 Secundus hujus divini ignis effectus est purgare corda, & illa à terrenis separare affectibus: cum enim Spiritus sanctus purissimus sit, & nedum sanctus, sed ipsa sanctitas, totiusque origo puritatis & sanctitatis, ut fusè antea declaratum est, non nisi in purgatis ab omni peccatorum labe cordibus requiescit. Unde merito adustionis Spiritus appellatur, quia sui amoris igne spinas & vepres peccatorum adurit. Vnde Chrysologus: *Ager quoties longè incurià sylvescit, & toto luxuria agrestu sordescit horrore, peritissimi cultoris utique semper aperitur & purgatur incendio, ac studio benigno cultor ignis apponitur, ut exustis sentibus reveletur prima facies campi, præstet agricolæ libertas, fiat facilis via vomeri, sit germinis ferax sterilis diu terra, & longa ac mæsta otia lato latissima jam repenset in fructu.*

Serm. 64

142 Ex purgatione sequitur illuminatio, quæ tertius Spiritus sancti effectus est. Sicut enim in rebus corporeis diaphaneitas est proxima dispositio ad recipiendam lucem (quæ idcirco *actus diaphani* definitur à Philosophis) ita & in spiritualibus puritas mentis est ultima dispositio ad sapientiam, quam idcirco Divus Augustinus, *purificatâ mentis intelligentiam*, appellat. Vnde postquam Spiritus sanctus humana corda sui amoris igne purgavit, confestim

A mentes eorum illuminat, & suæ infinitæ sapientie luce perfundit, juxta illud Therozorum primo, *De excelsis misit ignem in oculos meis, & crudivis me.* Quam magnus ergo Doctor charitas! Quam felix Spiritus sancti schola: Quam velox (inquit Leo Papa) sermo sapientia: & ubi Spiritus sanctus magister est, quam cûd distat quod docetur! Ecce (subdit Gregorius) implet cu charadum puerum, & Psalmistam facit; implet pastorem armentarium, sicomoros vellentem, & Prophetam facit; implet abstinentem puerum, & judicem senum facit; implet piscatorem, & prædicatorem facit; implet persecutorem, & doctorem Gentium facit; implet publicanum, & Evangelistam facit. O qualis est artifex iste Spiritus! nullâ ad ascendendum morâ agit ut in omne quod voluerit. Maxime ut reigerit mentem, docet, solimque resigne, docuisse est.

Quartus ejus effectus est congregare homogenea, omnesque fideles in unitatem fidei & charitatis colligere. Nam sicut in malo parvo (ait Gregorius) uno exterius cortice, interius grana mununtur; sic innumeros sancte Ecclesie populos unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritorum tenet.

Disgregat etiam heterogenea, illaque ab invicem secernit: videlicet à terrenis celestibus spiritualia à carnalibus; ab humanis & creatis, divina & increata.

Denique idem amoris Spiritus, calore fidei & devotionis ardore, Sanctorum corda liquefacit, eaque per donum timoris, & virtutem humilitatis, veluti in cinerem redigit. Unde Sponsa dicebat in Canticis: *Anima mea liquefacta est, ubi sponfus locutus est.* Et Abraham Deum allocuturus exclamabat: *Loquar ad Dominum, sicut sim pulvis & cinis.*

Non est prætermittenda alia egregia inter ignem & Spiritum sanctum similitudo & analogia. Ignis enim naturâ quidem beneficus, per accidens tamen nocet; igne everta est Sodomæ igne conflagrabit univèrsus orbis; igne torquentur dæmones; ignis denique, divina vindicta thesaurus & instrumentum est, ut ait Tertullianus. Ita pariter Spiritus sanctus naturâ sua benignissimus ac suavissimus est, amore, charitatis est, bonitas est, ipsaque Patris, Filiique suavitas. Ille tamen lævit in impios & obduratos, & severissimam de illis vindictam sumit; amor quippe læsus fit furor, ut quidam ait; & charitas, ut inquit Bernardus, *quæ solet savire, & patienter novit irasci.* Columba ista, licet mitissima aliquando irascitur, et tunc que ira adedè timenda est, ut exclamat Propheta: *Ascie gladii columba singulis ad terram suam fugient.* Hic advocatus, qui nunc Patrem pro nobis interpellat gemitibus inenarrabilibus, in die judicii arguet mundum de peccato, de justitia, & de judicio, ut dicebat Christus Joannis decimo octavo. Ille qui nunc hominum consolator est ac defensor, tunc erit impiorum accusator, judex ac tortor. Unde miles ille epulo, qui cruciabat in flammis, nesciebat quid diceret, dum Abraham rogabat ut mitteret Lazarum, qui intingeret digitum suum in aquam, & refrigeraret linguam ejus. Nam per digitum designatur Spiritus sanctus, qui, *digitus Dei digitus*, ab Ecclesia appellatur: ille autem damnatos non refrigerat, sed cruciat non solatur, sed torquet. Hæc Deum dicitur

E

aliam diuine iustitiae non hebetat, sed acuit & limat, ut hoc lenimine fiat acutior. Hic facer diuini oris flatus, non extinguit, sed accendit interuallum incendia, & prunas eius magis ardere facit, ut dicitur Job 41. Denique ignis iste (inquit Hieronymus) qui descendit super Apostolos, duplicis est naturae: sicut habet credentibus, tenebras, suppliciaque munditia.

§. IV.

Cur Spiritus sanctus in forma uenti seu spiritus vehementis aduenerit

Quarta Spiritus sancti apparitio fuit sub forma uenti & spiritus vehementis, ut dicitur Act. 2. cuius figurae & apparitionis plures etiam suppetunt rationes egregiae.

In primis Spiritus sanctus sub forma uenti apparere uoluit, ut personalis eius proprietates monstraretur: procedit enim per uiam amoris, & tanquam notionalis amor Patris & Filii; amor autem, cum sit ueluti quidam impulsus, quo uoluntas amantis impellitur in amatum, recte per uentum seu spiritum uehementem designatur. Et certe si uentus ex Aristotele, exhalatio quaedam sit, quid aptius quae ad designandam processionem Spiritus sancti? Cum enim procedat uia amoris, recte exhalatio diuina dici potest: namque est animam exhalare: unde & anima plus ubi amat, quam ubi animat, esse perhibetur.

Deinde, sicut uentorum origo abstrusa est, illaque soli cognita, qui educit eos de thesauris terrae: ita & Spiritus sancti processio, eoque in hominum mentes illapsus, secretissima & obscurissima sancti. Unde Christus dicebat Joannis tertio. Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis, & nescis unde ueniat, aut quo uadat. Et Abacuc tertio. Dum ab Austro ueniet, & sanctus de monte Pharan. Ab Austro, quae regio calidissima est, uenire dicitur Spiritus sanctus, quia ex amore procedit & ex solo bonitatis & charitatis impulsu in animas sanctas illabitur. De monte uero Pharan (seu quod idem est, de monte obscuro & umbroso) profectus dicitur, quia processio eius obscurissima est, & posuit tenebras latibulum suum, ut ait Bernardus, eisque in animam iusti aduentus, seu illapsus, secretissimus, & ab humanis sensibus remotissimus, iuxta illud Job capite nono. Dimiserit ad me, non uideo eum, si abierit, non intelligam. Alluit ad hoc nesciens antiquitas: Syconii enim, teste Paulania, noctu sacrificabant uenti, sub obscuram esse dicentes eorum naturam; & Aristoteles sugillat omnes retro Philosophos in incertis naturae uenti. Sanè si ea caecutiatur homo ignorantia, ut naturam uenti adhuc ignoret, potiori ratione mens eius caligat in indagine Spiritus sancti, qui proinde iure merito uentus esse dicitur.

Præterea inter effectus uenti & Spiritus sancti plures & eximiae reperiuntur similitudines & analogiae. Uenti enim purgant aërem, colligunt nubes, easque in pluiam resoluant, glaciem liquefaciunt, & hortos perficiunt, ac suauissimos ex illis faciunt exhalare odores. Non dissimilis certe Spiritus sancti operatio: purgat enim superuacua, & noxia quaeque repellit, ut lepidè declarat Cyprianus his uerbis: Flatus ille à carnali palata corda purgat. Ignis iste factam concupiscentiam consumit. Deinde facit hic uentus nubes colligit

A peccatorum in cordibus penitentium, quae charitatis igne liquefactae, in suauissimum lachrymarum imbrem soluantur, iuxta illud Psalmistae: Flabit Spiritus eius, & fluent aquae. Unde idem Cyprianus: Quoties te uideo suspirantem, non dubito Spiritum sanctum inspirantem: quoties intueor stentem, sentio Spiritum sanctum ignoscantem. Item calidissimus ille diuini amoris flatus, corda peccatorum obdurata liquefacit, & in aquam lachrymarum resoluit, ut Augustinus egregiè declarat in hæc Psalmistae uerba: Converte Domine captiuitatem nostram, sicut torrens in Austro, ubi sic fatur: Quomodo frigus ligat aquam ne currat, ita & nos illigat frigore peccatorum gelauimus. Auster autem calidus uentus est: quando flat Auster, liquefit glacies, & implentur torrentes... Gelaueramus ergo in captiuitate, constringebant nos peccata nostra: flauit Auster Spiritus sanctus, dimissa sunt nobis peccata, soluti sumus à frigore iniquitatis, tanquam glacies in sereno, sic solvuntur peccata nostra. Denique diuinus ille amoris Auster, animam sanctam, quae amantissimus celestis Sponsi hortus est, suis inspirationibus perficit, & ex illa suauissimi nos omnium uirtutum facit exhalare odores, ac stillare aromatum charismata. Hoc apprimè noverat Sponsa in Canticis, dum caelestem Sponsum, seu Spiritum sanctum alloquens dicebat: Veni Auster, perfusa hortum meum, & fluent aromata illius.

B

C

D

E

Ultima ratio, cur Spiritus sanctus sub specie uenti & spiritus uehementissimi, Apostolis in cenaculo congregatis apparere uoluerit, fuit ut castum & sanctum timorem illis incuteret, quo se ad ejus gratiam recipiendam diligentissimè præpararent. Nam timor [ait Zeno Veronensis] Spiritus sancti conceptaculum est, iuxta illud Prophetæ: A timore tuo concepimus & parturimus Spiritum. Timor fidus est diuinae gratiae comes & cultus. Timor (inquit Tertullianus) mundities animi, pietatis nitor, instrumentum poenitentiae, fundamentum salutis. Timor denique quasi quidam custos super innumerabiles gazas, in ultimo charismatum ponitur, ad conseruandas incomparabiles gratias, ut bellè ait Petrus Cellensis. Unde sicut Spiritus sanctus nunquam est in anima iusti sine amore, ita nec sine timore: nam res solliciti plena timoris amor. Super quem (inquit diuina Sapientia) requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, & trementem sermones meos? Quid Maria Virgine timidius, quae ad Angeli conspectum et uocem præ timore turbata est? Virginum enim (inquit Ambrosius) est trepidare, & ad omnes uiri affatus uereri. Ecce Spiritus sanctus superuenit in illam. Quid timidius Apostolis, cum Spiritum sanctum receperunt: inclusi erant omnes in cenaculo præ timore Judaeorum, ut ait sacer textus: at inter sacros timores Spiritu sancto repleti sunt. Denique seraphici illi Spiritus, qui incendium interpretantur, et qui diuini amoris igne repleti sunt, sic ante thronum Dei uolitant, ut a larum tremulo uideantur suspendi volatu, nec tam uolare quam trepidare; eò timidiores, quò sanctiores, et in charitate feruentiores.

Norant Astrologi, quod stellae quae altius à terra assurgunt, & sublimiorem in caelo locum sortitae sunt, scintillantes, & quasi trepidantes apparent. Unde commune illud proloquium: Stellae quae sunt prope nos non scintillant, trepidant uero quae ab oculis nostris longissimè recedunt. Idem obserua inter Sanctos & reprobos discrimen. Reprobi qui terrenis adhærent, nec Deum timent, nec homines reuerentur: San-

149

Lib. de panibus cap. 14

Serm.
54. in
Cantica.

Ei quorum conversatio in cœlis est, in timore & tremore propriam operantur salutem, eò timidiore quò sanctiores. Time ergo (inquit Bernardus) cum arripserit gratia; time, cum abierit, time cum demum revertetur, & hoc est semper pavidum esse. Succedant vicissim sibi animo tres isti timores, secundum quod gratia vel adesse dignatur, vel offensa recedere, seu iterum placata redire sentietur.

§ V.

Cur Spiritus sanctus, sub figura linguæ igneæ, super Apostolorum capita descenderit?

150 Plures hujus apparitionis, seu figuræ, sancti Patres adducunt rationes.

Prima & præcipua est: Quia Spiritus sanctus venit, ut Christum clarificaret, & manifestaret hominibus; juxta illud Joan. 16. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet: interpres autem verbi in mente latentis, est lingua, quæ per sermonem ac loquelam illud exterius prodit & manifestat: Ergo convenienter erat, ut Spiritus sanctus sub specie linguæ Apostolis appareret. Hanc rationem insinuat D. Antonius de Padua serm. 1. de Spiritu sancto: Linguas inquit, attulit, qui pro Verbo venit: cognat enim linguam cum verbo, ut ab invicem nequeant separari.

151 Secunda ratio est Augustini serm. 187. de tempore, ubi docet, quod quia per confusionem linguarum, quæ contigit in ædificatione turris Babel, dissipatus erat mundus, congruum erat illum in unitatem fidei & charitatis per Spiritum sanctum, sub forma linguæ igneæ apparentem, reduci. Earum (inquit) linguarum diversitate, Ecclesia conciliat unitatem; ut quod discordia dissipaverat, colligeret charitas; & humani generis, tanquam unius corporis membra dispersa, ad unum caput Christum compaginata, redigeret, & in sancti corporis unitatem dilectionis igne constaret. Unde Spiritus sanctus scientiam vocis habere dicitur, juxta illud Psalmistæ: Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Scientia vocis est musica, quæ diversitatem vocum & tonorum suavi concordia temperat. Scientiam istam Spiritus sanctus habere dicitur, quia diversas gentes & populos, unius Evangelicæ veritatis concentu & concordia mitigat, ac in unitatem fidei congregat. Venit ergo Spiritus sanctus tanquam doctissimus veritatis præceptor. Nam sicut in musica, & harmonico choro, in quo variæ resonant voces, & ad melodiam concinunt, quædam altè modulata sublimius personant; aliæ profundum musices gradum infimius tenent; aliæ mediarum servant tenorem; nec vocum diversitas harmoniam confundit, sed mirè servat, & eleganter concinnat, imò ex vocum varietate concors discordia modulatè conflatur: sic in Evangelicæ veritatis & doctrinæ concentu, (inquit Rupertus) licet variæ sint Doctorum & Prædicatorum linguæ, unius tamen debet esse sententiæ consensus: idèd licet sub variis & dispersis linguis Spiritus sanctus apparuerit, unicus tamen ignis supra singulos sedit.

152 Tertia ratio insinuat D. Gregorius hom. 30 in Evang. dicente: In linguis igneæ apparuit Spiritus, quia omnes quos repleverit, arduos pariter & loquentes facit. Concionatoris enim, & viri Apostolici lingua, ignea esse debet, ut divini amoris flamas in cordibus hominum accendat. Unde ibidem addit Gregorius: Linguas igneas Doctores ha-

Abent, quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflamment. Nam otiosus est sermo Doctoris, si præbere non valeat incendium amoris. Et Doctor mellissimus de sancto Andrea loquens sic ait: Ex abundantia cordis eo loquuntur est, & charitas quæ fovebat in corde, quasi scintillas quasdam ardentissimas, mittebat in voce.

Nec mirum quòd viri Apostolici ignitum debeant habere eloquium, & linguam divini amoris igne flagrantem: sunt enim divini verbi dispensatores ac ministri, Dei autem Verbum, eodem lucidum est, ac splendidum, sed dignitum & ardens, & divinum spirans ac inspirans ardorem: etenim Pater æternus Verbum producit, non qualecumque, sed Verbum spirans amorem ut supra ex D. Thoma vidimus.

Denique Spiritus sanctus venit ut hominem interius reformaret: & idèd ab Augustino, Patris Redemptoris appellatur; hominis autem reformatio debet à lingua incipere, quæ (teste D. Jacobo) est universitas iniquitatis. Omnia corporis nostri membra servant iniquitati, ut testatur Apostolus ad Rom. 7. attamen hoc membrum illi, alterum huic lingua omnibus. Est equippamentarium omnis generis sceleribus; impudicitia, quia ipsa est quæ loquitur, proderitque amorem; furto, quia pauperem circumvenit; quidam suis verbis adulatoris palliando vitium vindictæ, furoris, superbiæ, &c. Hinc bellè Chrysostomus de lingua divitis Epulonis sic ait: Lingua plus ardet, quæ misericordia ut fieret jubere negligit; in lingua majus sentit incendium, quæ maledixit pauperi, misericordiam contr' adiecit. Lingua in tormentum proximi est, quæ derogando pauperi, pauperi blasphemari dithorem.

Totus mundus positus est in maligno, sive (ut interpretatur Angelicus Doctor) in maligne, sed præ cæteris corporis humani membris, lingua malo igne inflammatur. Unde à D. Jacobo rota ignita & inflammata appellatur. Ut ergo præcipuum hoc corporis membrum & organum expiaretur, oportebat illud lacro Spiritus sancti igne purificari: & idèd convenientissimè in figura linguæ igneæ Spiritus sanctus apparuit.

DISPUTATIO XI.

DE CONSTITUTIVO DIVINARUM PERSONARUM.

Ad questionem 40. D. Thome.

Postquam D. Thomas personas divinitam in communi, quàm in particulari, absolute consideravit, illas denique comparat ad alia quæ connotant. Et primò ad essentialiam quam includunt, questione trigesima nona secundò ad relationes quibus constituentur, questione quadagesima: tertio ad actus notionales quos eliciunt, vel terminant, quæstione quadagesima prima: quarto ad invicem illarum confert, questione quadagesima secunda: & tandem comparat illas ad creaturas, ad quæ mittuntur, quæst. 43.

De his omnibus divinarum personarum comparationibus nos agemus in præsentia: quia quæ concernunt comparationem ipsarum ad esse-